

Megan Albon. Megan heeft 0,2 ha grond gehuurd van een biologisch bedrijf en gaat deze zomer starten met de verkoop van groentepakketten.

Kirsten Williams. Zij en haar man pachten een zogenaamde 10 year starter farm van de Forestry Commission Scotland.

PROJECT NEWBIE: WAARMEE ZIJN STARTERS EN OPVOLGERS GEHOLPEN?

VERLANGEN NAAR REGEN EN DE BREXIT

Met welke uitdagingen krijgen opvolgers en starters te maken? Gebrek aan land en kapitaal of ontbreekt het ze aan kennis of het juiste netwerk? Dat wil een groep Europese onderzoekers en adviseurs in het project Newbie zien te achterhalen. Om vervolgens met oplossingen en aanbevelingen te komen voor beleidsmakers en toekomstige boeren. Ditmaal bezoeken we een viertal opvolgers en starters in de Schotse Hooglanden. **TEKST MARCEL VIJN | FOTO'S WAGENINGEN RESEARCH**

Er hangt een dreigende lucht, het kan elk moment gaan regenen. Niets bijzonders want we zijn in Schotland waar het altijd wel lijkt te regenen. Maar nu heeft het al zes weken niet geregend. Het Schotse land snakt naar water. Na een busrit van zo'n anderhalf uur vanuit Aberdeen, komen we aan bij het bedrijf van *Kirsten Williams*. Zij en haar man pachten een zogenaamde 10 year starter farm van de Forestry Commission Scotland. Hier kunnen ze 10 jaar boeren om het vak onder de knie te krijgen en ook om er achter te komen of ze de rest van hun leven boer willen zijn. Na 10 jaar komt er een nieuwe starter op het bedrijf. Nadeel is wel dat er weinig in bedrijfsgebouwen en in bodemverbetering wordt geïnvesteerd. Om in aanmerking te komen voor een starter farm dient er een gedegen businessplan te komen en is er een interview met een beoordelingscommissie. Het bedrijf van Kirsten is sinds de start in 2013 gegroeid naar 170 schapen waarvan een groot deel van het ras Beltex. Ze doen veel aan fokkerij en hebben

'Van de fabriek krijgt William 40 pence, hier verkoopt hij zijn melk voor 1,20 pond per liter.'

laatst 13.000 pond geïnvesteerd in een ram. Naast schapen hebben ze ook wat koeien en in juli komen er kalkoenen die met de kerst verkocht worden. Toch kunnen ze niet leven van het bedrijf: Kirsten en haar man hebben er beide een fulltime baan naast. Een groot probleem in Schotland is dat er weinig land beschikbaar is. Er zijn veel langdurige oude pachtcontracten en als er dan eens land beschikbaar komt, gaat het naar een opvolger of naar de burens. En door de EU-subsidies houden veel mensen vast aan hun land, ook als het vanuit bedrijfseconomisch oogpunt weinig oplevert. Dat maakt dat Kirsten de Brexit als een kans ziet. Wellicht komt er dan door het afschaffen van subsidies eindelijk meer land beschikbaar. Iets wat we later van andere intreders ook zullen horen.

Voor een bezoek aan het volgende bedrijf stappen we weer in de bus voor een korte rit naar het groentebedrijf van *Megan Albon*. Megan heeft 0,2 ha grond gehuurd van een biologisch bedrijf en gaat deze zomer starten met de verkoop van groentepakketten. Ze

Grote moderne melkveestal van William Willis. Met zijn broer heeft hij het bedrijf overgenomen van hun moeder.

John Fyall demonstreert een, door hem uit New Zealand geïmporteerd, apparaat waarmee één persoon gemakkelijk schapen kan behandelen. Bijvoorbeeld om ze in te enten.

Door de EU-subsidies houden veel mensen vast aan hun land, ook als het vanuit bedrijfseconomisch oogpunt weinig oplevert.

vraagt 10 pond per week voor twee personen en 15 pond voor een gezin. Megan heeft zich laten inspireren door het boek en de website van Jean-Martin Fortier^{*)}. Ze maakt gebruik van een Facebookgroep om antwoord op haar professionele vragen te krijgen. Het bedrijf ligt in

een dunbevolkt gebied en het was de vraag of ze wel genoeg klanten zou kunnen vinden. Dat blijkt mee te vallen. In de buurt wordt geen biologisch voedsel verkocht dus Megan heeft het rijk alleen. Alle pakketten kan ze afzetten. Helaas nog niet met een biologisch keurmerk, want een licentie kost 500 pond per jaar en dat geld heeft ze niet. Wat dat betreft zou ze graag zien dat er ook subsidies komen voor kleine agrarische ondernemers.

Na een Schotse lunch met sticky toffee pudding als nagerecht, gaan we op weg naar het derde bedrijf. Intussen wordt de lucht steeds dreigender. We komen aan bij een grote moderne melkveestal, waar we worden opgewacht door *William Willis*. Met zijn broer heeft hij het bedrijf overgenomen van hun moeder. De locatie aan een doorgaande weg benutten ze optimaal met twee melkautomaten, waarmee consumenten zelf

hun lege flessen met gepasteuriseerde biologische melk vullen. Ze zijn er een half jaar geleden mee begonnen en verkopen nu al meer dan 300 liter per dag, dat is 15 procent van de melkproductie.

Vanwege het succes overweegt William om op een ander plek, dicht bij consumenten, ook een melkautomaat neer te zetten. Van de fabriek krijgt William 40 pence voor een liter, hier verkoopt hij zijn melk voor 1,20 pond. De totale investering in de twee melkautomaten en de apparatuur voor het pasteuriseren bedraagt 60.000 pond. Er zijn plannen om de ontvangstruimte te vergroten en het assortiment uit te breiden met boter en yoghurt.

Aangekomen bij het laatste bedrijf begint het te regenen. We trekken allemaal een jas aan. Boer *John Fyall* begroet ons enthousiast. Na een kijkje bij zijn short horn vleeskoeien gaan we in de schuur zitten waar we het bier of de cider drinken die zijn overgebleven van het schapen scheren. Ook John ziet kansen bij een Brexit. Door de EU-subsidies kunnen ook slechte boeren nu boer blijven. Bij een Brexit gaat dat wellicht veranderen. En hopelijk gaan dan meer Britten Brits (biologisch) lamsvlees eten.

Tot slot stappen we weer in de bus om terug te keren naar Aberdeen. Dat de Schotse nieuwe intreders zouden verlangen naar regen en naar een Brexit. Wie had dat van te voren kunnen bedenken? ■

Marcel Vijn is onderzoeker bij Wageningen Research.

^{*)}www.themarketgardener.com

Informatie bezochte bedrijven:
Kirsten Williams: scotland.forestry.gov.uk/images/corporate/pdf/starterfarms-living-the-dream-leaflet.pdf
Megan Albon: www.megsveg.co.uk
William Willis: www.forestfarmdairy.co.uk
John Fyall: johnfyall.com/sitlyontarm.html

Informatie over project Newbie: www.newbie-academy.eu

Op de BioBeurs wordt een prijs uitgereikt aan een nieuwe intreders in Nederland met een inspirerend bedrijfsmodel. Ben je zo'n nieuwe intreders of weet je iemand, mail dan naar marcel.vijn@wur.nl.